

Peter Hgel, *Ultimele decenii ale stpnirii romane în Dacia (Traianus Decius – Aurelian)*, Cluj-Napoca, Ed. Nereamia Napocae, 2003, 266 p. (+ 59 tabele, grafice i statistici, 6 hri, 14 pl. i fig. n text, rezumat în lb. germană, 4 anexe cu 52 de tabele, grafice i statistici, 11 hri i 2 pl.).

Bibliografia majoră existentă asupra subiectului reclama o imperioasă sintetizare, organizare i eficientizare a informaiei. Peter Hgel i-a luat aceas sarcină, sub forma unei teze de doctorat, publicată ulterior. Cartea astfel apărută este editată în format mare, ideal pentru modul de prezentare a informaiei, cu consistente note de subsol. Prefaat de Dumitru Protase, ea este structurată pe ase mari capitole, primele trei reprezentnd rezultatele cercetării propriu-zise.

n capitolul I (p. 15-25) autorul i dezvăluie metodele de lucru i realizează un istoric al cercetărilor. Remarcăm aici analiza poziiei adoptate de Mihail Macrea privitoare la ultimele două decenii ale provinciei Dacia, din lucrarea *Viaa n Dacia romană*.

Capitolul II, *Izvoarele. Date i interpretări* (p. 26-151) analizează sursele narative, chorografice, epigrafice, numismatice, artefactele i contextele arheologice. Aspectele atinse sunt prea numeroase pentru a fi amintite aici, însă nimic major, i care ar putea ajuta la nuanri sau completări ale unor concluzii nu este lăsat pe dinafară. Peste tot răzbate critica autorului, ca de exemplu în cazul reparării unor ziduri la castru (uneori cu monumente funerare). Distrugerile atribuite de majoritatea specialitilor invaziilor barbare sunt interpretate de Peter Hgel prin prisma degradărilor naturale în timp.

Capitolul III (p. 152-170) este capitolul cu cele mai consistente concluzii. Subcapitolul intitulat *Dacia ca obligaie de serviciu* tratează problematica administraiei i armatei imperiale în ultima perioadă de staionare în provincie. Un alt subcapitol, *Dacia provincialilor*, aduce în discuie aspectele vieii municipale și economice din provincie în aceti ani, tot aici fiind analizată i starea de spirit a populaiei.

n subcapitolul *De la amissa la intermissit*, sunt revăzute toate datele privitoare la retragerea romanilor din Dacia. Se subliniază rolul economic al armatei în provincie: „Acesta a fost determinant pentru meninerea Daciei. Astfel, provincia nu a fost pierdută nici în lupte cu barbarii, nici în urma unei uzurpări sau vreunei revolte militare sau civile, ci a fost scpat economic. A fost o sucombare lentă, care, prin permanentizarea provizoratului submilitarizrii, a devenit una ireversibilă”. Credem că merită reinut i concluzia generală a autorului asupra retragerii: „n prima parte a domniei, Gallienus a reuit să menin provincia pe linia de plutire. Însă în 260, a lăsat-o provizoriu deoparte, folosindu-se de trupele ei pe numeroasele fronturi deschise simultan. Provizoratul s-a permanentizat. Provincia n-a sucombat de tot, dar s-a stafidit în jurul drumului care o lega de imperiu. Pe acesta veneau puinii bani, pe aici se derulau transporturile de sare, probabil ultimul atu economic al provinciei. Claudius, prin care rentea goliul ilir, se va fi străduit să readucă provincia *de facto* n snul

imperiumului. Aceleași speranțe l-au animat și pe Aurelian, alt ilir. Când a avut nevoie și de ultimele trupe staționate în Dacia, le-a adus la sud de Dunăre împreună cu civilii care țineau de ele”. Momentul retragerii este văzut ca fiind vara târzie-toamna lui 271, iar durata ei este apreciată la cel mult două luni. Anul retragerii avansat de Peter Hügél este argumentat realist, avându-se în vedere realitățile generale din Imperiu.

Anexele, cu numeroasele tabele, statistici, grafice, hărți, figuri și planșe, împlinesc informațional volumul.

Lucrarea prezentată aici are marele merit de a face lumină asupra subiectului, pe baza unei foarte bune cunoașteri a ideilor vehiculate, care sunt trecute prin filtrul critic al autorului. Coerența și eforturile de a atinge o cât mai mare precizie în cercetare și prezentare sunt atributele de bază care individualizează demersul lui Peter Hügél.

DAN MATEI

Nicoleta Man, Berecki Sándor, Daniel Cioată, Coralia Crișan, *Vestigii arheologice mureșene. Ghidul expoziției*, Târgu-Mureș, Editura Tipomur, 2005, 28 p. (+il. în text).

A intrat de mult timp în practica curentă a unui muzeu sau instituție organizatoare ca un ghid să fie publicat în preajma alcătuirii unei expoziții și să-i însoțească vernisajul. Este și cazul acestei mici publicații întocmite de specialiști ai Muzeului Județean din Târgu-Mureș, pe care o avem aici în atenție.

Ghidul a beneficiat de un tiraj generos și de o ilustrație de calitate tipografică acceptabilă, dar cu planșe care nu au corespondențe în text. Ne întâmpină cu un scurt istoric al cercetării arheologice de pe teritoriul județului Mureș, după care urmează prezentarea propriu-zisă a expoziției care a ocupat cinci dintre sălile muzeului, mobilate cu obișnuitele vitrine. Ansamblul artefactelor expuse arată că s-a urmărit, prin materialele disponibile în depozitele muzeului, provenite din cercetări moderne sau de la diverși colecționari, ilustrarea evoluției comunităților umane de pe valea Mureșului Superior, din paleolitic până în secolul VII d. Chr.

Așadar, paleoliticul inferior se punctează în expoziție cu descoperirile de la Gălățeni (jud. Mureș), de unde provin o vatră de foc și așchii de silex; ghidului îi lipsește însă ilustrația pentru acest moment.

În cazul culturilor neo-eneolitice nu este foarte clară diferențierea lor, așa cum o face literatura de specialitate. Se amintesc descoperirile neolitice de la Morești și se continuă cu prezentarea unor culturi neo-eneolitice. Despre cultura Petrești, aflăm că îi este caracteristică, în decorarea ceramicii, doar bicromia și tricromia. Ne întrebăm atunci, ce facem cu ceramica monocromă și policromă? Pentru cultura Coșofeni se găsim informația că există aproximativ 127 de puncte cu acest gen de materiale, din care cel mai important este cel de la Șincai.